

ANNALES SINDELFINGENSES.

Monasterium Sindelfingense saeculo undecimo exeunte in loco castri antiqui ab occidente Stuttgardiae sito ab Adalberto comite conditum, saeculo decimo sexto canonicis Tubingam commigrantibus desuit. Liber memoriarum membranaceus ibi saeculo XIII. conscriptus vel exeunte saeculo XVI Sindelfingae adservatus, tunc temporis a viris rerum Suevicarum curiosis Martino Crusio et O. Gabelkovero transcriptus excerptusve, abinde latuit, ita ut nonnisi excerptis illis uti liceat. Quae quum inter se admodum distarent, beneficio historiae patriae vir clarissimus et doctissimus Carolus Fridericus Haug, historiae in academia regia Tubingensi professor, a. 1836. libri reliquias collegit, disposuit, i illustravit, typis edidit¹, et locum eis inter fontes historiae patriae adsignavit, hodieque laboris sui fructus Monumentis etiam Germaniae inseri lubentissime annuit. Liber ita inscriptus fuit:

Iste liber est ecclesie sancti Martini in Sindelvingen, ad honorem et decorem domini 15 Dei et ecclesie sancti Martini in Sindelvingen: reverendi in Christo Cunradi de Bernhusen, Constantiensis in Sindelvingen ecclesiarum prepositi, consilio consensu et plena deliberatione, ac canonicorum eiusdem ecclesie et rogatu habitis. Ego Hainricus de Meschilche, rector ecclesie in Ahe, et dicte ecclesie in Sindelvingen canonicus, considerata negligentia praeteritorum, et utilitate presentium et futurorum, attendens vitam brevem, temporis 20 malitiam hominumque labilem memoriam, considerans etiam bona, proprietates, possessiones, iura, consuetudines, conditiones dicte ecclesie nostre, ubicunque sitas, nondum ad plenum in utilibus et legitimis scriptis redactas, ac etiam anniversaria illorum, quorum utimur elemosinis, in sanctorum carthologo non plene contineri, nec etiam prout rei condicet, sollempniter celebrari: ideo hec omnia et singula manu propria proposui 25 scribenda. Scripta est hec tabula^a anno Domini 1261. mense Maio, indictione 4.^b

Tum alia manu: Iste liber conscriptus et inovatus est a Cuonrado de Wurmelingen, canonico Sancti Martini in Sindelvingen 1273. indict. 1. in vigilia ascensionis Domini. Unde, fratres charissimi, peto, ut memoriam mei habeatis.

Prima igitur libri initia Heinrico de Möskirch canonico debentur, notitia 30 scilicet de fundatione ecclesiae, tum principia catalogi praepositorum, necrologii, chartarum, quaecumque annum 1271. antecedunt, quo auctor Constantiam ad ecclesiam sancti Iohannis ipso opitulante conditam demigravit. Reliqua, praecipue annales inde ab a. 1276. usque ad a. 1294. prout res dignae notatu occurrerant conscriptos addidit Counradus de Wurmelingen², patre Dieterico, matre Agnete natus, qui a. 1255. praebendam Sindelfingensem accepit, et cellararii

^{a)} Kalendarii scilicet. ^{b)} Originale in sacristigia reservatur in marg.

1) Chronici Sindelfingensis quae supersunt e manuscriptoris Crusianis et Gabelkoverianis collecta atque digesta primum edidit, annotationibus illius stravit Carolus Fridericus Haug, philos. Dr. hist. in reg. literar. universitate Tubingensi p. p. o. reg. Würtemb. societ. rerum patriarcharum cognit. adaugendae adscriptus. Tubingae 1836. in 4°. 2) villa inter Tubingam et Rottenburgum sita, ministerialiū Tubingensium deinde Hohenburgensium sedes; hodie praefecturae Rotenburg adscripta.

officio functus multisque negotiis exercitus, dissolutis quoque ecclesiae suae moribus reformandis intentus fuisse dicitur, atque cellararii officio deposito, mense Aprili a. 1295. obiit. Res quas calamo tradidit, aut ipse vidit aut ab aliis audiverat, quippe cui propter munus suum et ecclesiae cum episcopatu Constantiensi atque comitibus Tübingeribus et Hohenburgensibus patronis eius necessitudinem, necnon canonicorum familias comitibus Wirtembergicis aliisque dominis vassallitio coniunctas, rerum bene cognoscendarum facultas aderat. Quam ob causam primaria inter scriptores Sueicos auctoritate fruitur, cuius narratio a Nauclero eiusque excerptoribus repetita, amplificata vel deformata et conturbata agnoscitur³.

Editionis fundamenta, codice ipso deperdito, fuerunt

1) *codex bibliothecae regiae Stuttgardiensis inter historicos in 8º numero 16 signatus, pag. 74—93. scilicet Ottonis Gabelkoveri excerpta; quae ipsis autographi verbis et scribendi ratione accurate servatis praestant, sed annales non nisi inde ab anno 1287. habent, necrologium uberiorius chartasque praebent; fundationis historiae et annalium priorum fragmenta tantum passim in aliis Gabelkoveri libris occurrunt. Librum post Haugii curas nostrum in usum praecipius rerum nostrarum fautor et historiae Wirtembergensis auctor Ill. Stälin iterum non sine fructu accuratissime evolvit.*

2) *Codex bibliothecae universitatis Tübingeris Nr. 445^b p. 1 seqq. Crusii 20 excerpta per totum quidem librum pertinent, sed rebus passim omissis et verbis quoque crebro amputatis et in elegantius mutatis, ita ut in edendis libri reliquiis posterioribus secundo tantum loco nominanda sint. Ea quoque nostrum in usum a Stälin iterum evoluta fuerunt.*

Editio igitur nostra textum a Cl. Haug magna cura constitutum et illustratum 25 in universum repetit, locis tamen nonnullis subsidio praecipue adnotationum quas Stälin nostro debemus emendatum, et nominibus locorum recentioribus adiectis.

Anni initium, ut plurimum in Germania per medium aevum, a nativitate 4 Domini computatur⁴.

DE FUNDATIONE ECCLESIAE SINDELVINGEN⁵.

Fundavit eam comes quidam Albertus Axinbart^a, residens in castro Sindolphingen, una cum uxore sua Wilcha. Initio fecerunt monachos ordinis sancti Benedicti, cum monialibus eiusdem ordinis. Postmodo conflato illo ordine Hirsaugiae, fecerunt canonicos in Sindelphingen ut ibi essent monasterio. Ex castro destructo fecerunt monasterium, et usque ad mortem manserunt in quadam domo, quam struxerant apud ecclesiam beati Martini. Sepulturam sibi elegerunt Hirsaugiae, ubi quiescunt. Partem item ville istius contulerunt ad fundationem ecclesiae beato Martino, quam consecrari fecerunt 1083. 4. Non. Iunii; reliquam partem villae sorori suae Uotae reliquit. Uota haec ex quadam duce peperit duas filias, Uotam et Lutgardam. Uota copulata fuit Welphoni de Spoleto. Qui ex ea genuit filium Welphonem iuniorem, qui Tüwingen 1165. obsedit 8. Idus Septembres. Luicardis 40 per vim iuncta fuit cuidam militi transalpino, nomine Verli; ex quibus natus fuit Philippus, praepositus ecclesiae nostraræ Sindelfingensis. Wilcha fundatrix huius ecclesiae, tradidit nepti suae Uotae in dotem Schoinburg cum ministerialibus et omnibus attinentiis, Celle et nemus ibidem et omnia attinentia, villam Merchelingen cum suis attinentiis; item Grüningen cum suis, item Kisilowe, Hedolfishane, Munigolfishane, Owishane, Neckirowe^b, Kan- 45 nistat, Bliningen, Echtertingen^{c, 6}, Möringen cum omnibus horum attinentiis. Item partem

a) al. Azzinbart 2. b) Heckirowe 2. quod emendavit H. c) Entringen 2.

3) V. Haugii præfationem p. IV. V. 4) Cf. e. g. — 44. 5) Cf. Cl. Haugii notas p. 41 — 44. 6) castrum cum villa prope Tübingam situm inde a saec. XI. liberorum dominorum de En-

tringen sedes. Contextus poseit Echtertingen, villis Bliningen et Möringen conterminum; testibus charatis saec. XII. Welfonis erat. HAUG.

villae Sindelphingen. Eadem Wilcha ultimo vendidit Hainrico imperatori^a ministeriales in Bernehusen et ceteros omnes, ut ille provideret ei in necessariis temporibus vitae suaे, cum censu personis servis et dominabus. Uotae autem praedictae et Welphoni, iuniori filio eius mortuo, cum haeredes veri non invenirentur, ad imperatorem Hainricum, filium sororis Welphonis senioris, omnia praedicta sunt devoluta. Postea ad alios.

Anno dominicae incarnationis 1083. 4. Non. Iulii^b dedicata est ecclesia Sindelphingen a venerabilibus episcopis, Gebehardo^c Iuvaviensi archiepiscopo, et Adelberone Wircebursensi, in honore sanctae et individuae Trinitatis et sanctae crucis et sanctissimae Dei genitricis Mariae omniumque sanctorum, praecipue tamen in honore sancti Martini episcopi et confessoris. Cripta autem dedicata est anno Domini 1090. 7. Kal. Dec.^d a venerabili Gebehardo Constansiensi episcopo, in praesentia etiam Adalberti Wormaciensis episcopi, in honore sanctae Trinitatis, sanctae crucis, sanctae Mariae, praecipue sancti Iohannis baptistae. Insunt multae reliquiae sanctorum in altaribus.

Subiecta est haec ecclesia episcopo Constanciensi. In cuius rei signum praepositus quotannis episcopo dat unum ferconem^e argenti^f.

Anno 1122. advocatus noster erat Godefridus palatinus^g, temporibus praepositi Friderici.

Anno 1263. statutum capituli factum est mense Iunio, ut quicunque fiat canonicus huius ecclesiae, cappam conferat ex serico, quae minimum unam marcam valeat.

Anniversaria, in quibus canonicis cunctis residentibus et praesentibus statuta remedia ministrantur, cum processione consueta ad sepulcra, et vesperis mortuorum ibidem dicendis, et crastino cum vigilia decantatur ante missam pro defunctis canenda, ac cum solemni campanarum compulsione, et alias cum devotione thuris crucis et candelarum, prout actenus consuevit fieri, statuimus deinceps celebrari. Anno 1263.

Anno 1110. 7. Idus Ianuar. dedicata fuit capella Tulheshusen^h a venerabili episcopo Constansiensi Gebehardo, in nomine domini nostri Iesu Christi et in honore sancti Michaelis archangeli.

Anno 1237ⁱ. facta est eclipsis, atque crux predicabatur per totam Alamaniam. Miles in Ungariam caesar misit.

Anno 1248. civitas Levinberch fundata fuit; inchoata novis aedificiis et muro a comite de Wirtinberch, temporibus Friderici imperatoris, qui sequenti anno obiit.

Anno 1267. gravis pugna fuit apud Haigerloch in festo omnium sanctorum inter comites de Zolre et de Hohenberg. Ubi comes de Zolre potenter triumphavit^k.

Anno 1268. ind. 2. Rudolfus comes^l, advocatus noster, dictus Scerer, praeposito Cunrado et ecclesie 6 marcas argenti annuatim in recompensam ablatorum in possessiōnibus suis recipiendas assignavit, ut in privilegiis nostris invenitur.

Anno 1270. post Reminiscere incepit Cunradus de Wurmelingen canonicus, mandato praepositi Cunradi novam sacristigiam et alias officinas, aedificavitque.

40 a) qui regnavit 1092. addit 2. b) supra Iunii. c) Godehardus et Adalbero studiorum olim Parisiensem, iam exilio socii: ob fidem erga ecclesiam Romanam sedibus suis pulsi, Hirsauiam secesserant. H. d) MCVII. K. Nov. 2. Sed Adalbero Wormac. 2. Non. Iul. eiusdem anni obierat (Schannat Ep. Worm. I, 347.). Hic quoque partium Romanarum assecla, in fuga capellam castri Wirtenberg a. 1083. consecraverat. H. e) i. e. fertonem, quartam partem marcae. f) pertinent haec ad a. 1241, eclipsis scilicet solis, crux contra Tartaros praedicata, et Conradi regis expeditio in Austriam et Hungariam. H. g) locum hunc Gabelkover in manuscr. archivi reg. Stuttg. Nr. 48. fol. 502, et post illum Pregitzer Teutscher Regenten und Ehrenspiegel p. 96. chronicis Sindelf. tribuunt. Sed Crusius p. III, l. 2. c. 17. eadem, verbis tantum mutatis, referens, Hermannum Aedituum auctorem citat, pleniore forsitan codice usus, quam Eccardus, apud quem (Corp. hist. I, 1626.) Martinus Minorita (vulgo Herm. Aed.) haec tantum habet: MCCLXVIII. Pugna apud Heygerloch facta circa festum OO. SS. Eadem videtur fuisse pugna, de qua Chron. monast. S. Georgii apud 50 Usserm. II, 447, quamvis hoc comiti Alberto de Hohenberg — sic enim emendandum — triumphum decernat. H. — At codex olim Rebdorfiensis iam Parisiensis rectius habet: MCCLXVII pugna apud heigerloch, omnium sanctorum.

7) Cf. bullam Friderici imperatoris a. 1155. apud Pistor. III, 696. H. 8) palatinus Rbeni, comes de Calw, fundatoris filius. H. 9) cum filia sua, 55 capella in Lewenberg, a. 1277. capitulo in Sindel-

fingen incorporata. H. Hodie Leonberg praefectura. STÄLIN. 10) de Tvingen; cf. Cl. Haugii notam de comitibus Tubingensibus pag. 44. 45.

ANNALES SINDELFINGENSES.

- Aug. 15. Anno 1276. rex Rudolfus in Austriam cum copiis descendit, post assumptionem. Anno 1277. ind. 5. post purificationem venit comes^a Albertus de Hohenberg de Austria. Anno 1277. 4. Id. Maii, ind. 5, Wine in Austria obiit comes Rudolfus de Tüwingen, dictus Scerer^b, advocatus huius ecclesie. Sepultus fuit in Bebenhusen 5. Kal. Junii. Eodem tempore regina regis Rudolfi, quae fuit filia sororis comitis Rudolfi de Tuwingen huius defuncti^c, descendit cum filiabus versus Austriam ad civitatem quae dicitur Wine cum magno comitatu. Anno
- Ian. 21. 1278. ego Cunradus fui ad ordinem diaconatus consecratus. Die Agnesae^d comes Albertus de Hohenberg et marchio de Baden cum magno exercitu versus comitem de Grüningen convenerunt, et multa mala ac damna villis et pauperibus fecerunt. Eodem anno, 17. et 16. et 15. Kal. Junii nive et frigore multa damna vineis acciderunt. Et tonitrua novies Mai. 26. in castro Achalme^e facta tres servos occiderunt, videlicet die ascensionis Domini, vel 14. Kal. Junii^f. Et ea die comes Gotfridus eiecit violenter Uolricum comitem de civitate Bebelingen et de tutela omnino^g. Feria 6. post Bartholomei occisus est rex Boemiae a rege Romanorum Rudolfo. Annonae vilitas erat. Anno
1279. Ioannem et sororem suam copulavi legitime, pueros Dieterici militis de Wurmelingen, indict. 7. Comes Uolricus iunior de Wirtinberch obiit 14. Kal. Oct. Obiit et comes antiquus Ludwicus de Othingen 8. Kal. Oct. Circa Alexii obsessum fuit a comite Alberto castrum Waldeche, et labores ibidem apparuerunt. Vinum hoc anno preciosum erat; annona vero in optimo foro. Anno eodem H. de Cannistat et Renhardus de Bihingen, canonici ecclesiae Sindelfingen, violenter rapuerunt in vigilia sancti Galli de nocte Cunrado de Wurmelingen, concanonico eorum, omnia sua in curia eius, contra statuta et privilegia ipsorum; et compulsi fuerunt omnia reddere ipsi Cunrado. Anno
- Iul. 9. 1280. indict. 8. feria 3. post Uodalrici civitas Tüwingen exusta est^h. In die Osvaldi regis comes Gotfridus de Bebelingen vel Duwingenⁱ versus Bebenhusam ivit cum armatis; et violenter sacratigiam intravit ad rapiendum aurum et argentum, si multum invenisset. Comes de Grünigen^j circa festum Michaelis mortuus est in Asperch in captivitate. Eodem tempore et anno vinum in optimo foro fuit. Civitas nova prope Rotinburch muris et novis aedificiis fuit inchoata. Eiusdem 1280. anni indict. 9. facta post octavam sancti Martini Symundus comes Geminipontis obiit in civitate Spirensi, in die Caeciliae virginis. Item frater Albertus de Ratisbona ordinis fratrum Minorum obiit Coloniae ante natalem Domini. Anno
1281. indict. 9. copulavi Ellam filiam meam Bebelingen in secunda vespera Agnetis. Febr. 23. In vigilia Mattheiae obiit regina uxor Rudolfi regis in civitate Wina; dormit in Basilea. Post pentecostes rex noster Rudolfus ad terram istam reversus est^k. Circa festum Iacobi et post, castrum Kaltindal^l obsessum fuit a civibus in Ezzelingen. Eodem anno vidi regem Rudolfum Achalme, post nativitatem beate Marie virginis die dominica. Praepositus noster Sept. 21. captus fuit post exaltationem sancte crucis die dominica. Filius regis Rudolfi et quidam Dec. 20. alii submersi sunt in Rinowe, in vigilia Thomae apostoli. Anno
- Mai. 24. 1282. indict. 10. haec facta sunt: Rex celebravit curiam in Ulma in octava pentecostes. Comes Albertus nuptias suas in Onfridingen^m celebravit 14. Kal. Aug. Post Iacobi a) C. ed. b) 1. addit: gener Ulrici de Schelklingen. Verba haec, uncis inclusa, ipse videtur inseruisse, patrem Rudolfum confundens cum filio cognomine. H. c) dies Agnesae quem 2. e codice transcripserset, in annalibus eius sub praelo perversus in diem Agathae. H. d) numerum Kalendarum corruptum esse palet, XIV pro VII. H. e) ita 2. vel de 45 Tuwingen ed.
- 11) Gertrudem s. Annam reginam, Austriacae dominum geniticem, e comitibus Hohenbergensibus, patre Burcardo prognatam esse, a Gerberto abate (Crypta S. Blas. p. 7 sqq.) est demonstratum; matrem prodit auctor noster palatinam Tubingensem, non quam Sattlerus (Topogr. Gesch. p. 265) somniantur Luitgardem quandam Guilielmi filiam, sed sororem Rudolfi Scherarii, Rudolfi II. filiam, Mechtilden in literis nuncupatam et inter coenobii Bebenhusani benefactores collaudatam. H. 12) Achalm prope Reutlingen. 13) Gotfridus et Ulricus comites de Tüwingen. H. 14) Crusius e collectaneis Rüttelii: 1280 conflagrarunt Tuwingen 150 domus. 7. Id. Iulii. H. 15) Hartmannus obiit d. 4. Oct.; cf. Heyd Gesch. d. Grafen v. Gröningen p. 83 sq. H. 16) per Baioarium et Franconiam, et ineunte 50 Septembri Sueviam intravit. 17) Kaltenthal, a meridie et occidente Stuttgardiae. STÄLIN. 18) Albertus de Hohenberg, senior; a. enim 1319 Elisabeth de Fürstenberg, relicta Gotefridi comitis de Tüwingen, Rudolfum, Alberti filium, vocat filium sororis suae. 55 H. Onfridingen i. e. Opferdingen prope castrum Fürstenberg, in praefectura Badensi Bondorf. STÄLIN. Cf. Stälin Wirtembergische Geschichte III, 669.

apostoli bona nostra in Bebelingen¹⁹, Darmishan et Vayingen incepit comes Gothefridus¹⁹ incendiis^a et rapinis devastare, quod praebenda H. de Birningen Hertario Diterico^b non dabatur, licet antea bona predicta fuissent libera, ut in privilegiis poterit apparere. Comes H. de Fúrstinberch filios suos milites fecit, presente rege Rudolfo et aliis multis⁵ baronibus et dominis in civitate Vilingen, die Othmari abbatis. Curiam rex Rudolfus de Nov. 16. Appesberch²⁰ dictus ante nativitatem Domini celebravit in Augusta. Ibi filium suum ducem Austriae instituit de consensu principum. Anno

1283. die Hilarii nix magna cecidit. In vigilia nativitatis Domini sepultus fuit dux Dec. 24. Ludwicus de Deche. Die Gangolfi, 13. Maii, vineae frigore perierunt. Postridie Uolrici de¹⁰ nocte grando plurima damna in multis locis dedit. Castrum in Boltringen²¹ circa Iacobi²¹ destructum est. Comes Uolricus de Asperch obiit die Osvaldi regis; et hic sepultus fuit in Aug. 5. Bebenhusen in pomerio, die Afrae martyris. Anno Aug. 7.

1284. post nativitatem Domini, obiit H. comes de Fúrstinberch. Regina, filia ducis Burgundiae, copulata fuit regi Rudolfo, in secunda vespera Blasii martyris. Traditum fuit¹⁵ castrum Entringen²² comiti²³ Friderico, die cathedralae Petri. Sed postea eum et suos Febr. 22. eiecit inde 15. Kal. Maii Marquardus²⁴. Obiit comitissa de Baden in castro Libincelle²⁵ 11. Kal. Maii. Eodem anno obiit comitissa de Zaphilstan²⁶, relicta Symundi comitis de Zwain-²⁷ bruoch, in vigilia cathedralae Petri. Translata fuit sancta Rensindis²⁸ Nonis Maii, vel Febr. 21. in crastino Iohannis ante portam Latinam. Eodem anno, in festo Bonifacii martyris et Mai. 7.²⁹ sociorum eius usque Barnabae apostoli, duas campanas Sancto Martino, et unam Sancto Iun. 5-11. Nicolao in Altingen²⁹ congregavi. Rex noster Rudolfus Iohannis baptiste maximas nuptias²⁹ filio suo³⁰ celebravit Basileae. Ad vincula Petri comes Albertus de Hoinberch in castro Aug. 1. Grúning³¹ nuptias celebravit filio suo³², rege Rudolfo praesente et multis aliis comitibus,³³ de Bavaria Ludovico et H. fratribus et de Tirole comite. Statim ivit Esslingen stans³⁴ duobus septimanis. Rex postridie exaltationis sanctae crucis fuit Wilae civitate³⁵ et castro Sept. 15. Waldeche³⁴, et circumdedit id exercitu suo. Ibidem in monte castrum novum comes Alber-³⁶ tus fecit. Regina venit Wimpinam ante Galli. Circa festum Martini castra omnia Waldeche Oct. 16. destruebantur³⁵. Comes Albertus³⁶ et comes Fridericus de Zollere^c et filius iunior de villa³⁷ nostra de Sindelphingen in vigilia Nicolai a nobis recesserunt. Isto anno quartam partem Dec. 5. muri civitatis Sindelphingen, versus Böblingen, compleverunt³⁷. Inchoarunt ante pente-³⁸ costes. Anno Mai. 28.

a) ita emendat Böhmer; stipendiis 1. et ed. b) ita 1. c) Collere 2. sed veram lectionem textus primi auctoritate infra a. 1293. restitui.

19) hodie Böblingen, Darmsheim praefecturae Bö-³⁹ blingen, et Vaihingen auf den Fildern praef. Stuttgart. STÄLIN. 20) Habsburg. 21) Poltringen praefecturae Herrenberg. STÄLIN. 22) Hohen-⁴⁰ entringen praefecturae Herrenberg. STÄLIN. 23) de Zolre. H. 24) de Halvingen, Tübingensium ministerialium gente tum florentissima, quae castrum Entringen partim ut feudum Zollerense, partim proprio iure possidebat. H. Halvingen hodie est Hailfingen praefecturae Rotenburg. STÄL. 25) Lie-⁴¹ benzell praef. Calw. STÄLIN. Kunigundis comitissa de Eberstein, uxor Rudolphi I. marchionis de Ba-⁴² den. H. 26) Zavelstein praefect. Calw. STÄLIN. 27) Nomen hoc in codice obscure scriptum ut erue-⁴³ ret, frustra laboravit Crusius: videre sibi videtur Grauanbruch aut Ravensburg, quae nihil esse⁴⁴ nemo non perspicit. Non haesitavi substituere Zwainbruoch. Symundi scilicet, comitis Bipontini et domini de Eberstein a. 1280. defuncti, relicta, altera, ni fallor, filiarum Gotefridi, ultimi, Calven-⁴⁵ sium comitum, inter annos 1255—1268. demortui. 55) Zavelstein, dos illius aut paternae pars hereditatis, viduae denique sedes. H. 28) Primum collocata sancta Reginswindis sive Rensindis in ecclesia, ab Humberto episcopo Wirceburg. condita et consecrata, a. 837. d. 15. Iuli, quo die sollennia virgin-⁴⁶ culae et martyris in dioecesi Wirceburgensi exinde

celebrari solita. Altera vice translatum est sanctum corpusculum in ecclesiam, in pago Lauffensi a. 1227. extrui coeptam, a. 1284. Non. Maii, ut noster, aut pridie easdem Nonas secundum AA. SS. Antw. T. IV. mens. Iul. p. 91. Sub idem tempus (inter a. 1277—1299.) ordinis sancti Dominici parthenon ab Uizingen Lauffam translatus. H. 29) Altingen praef. Herrenberg. STÄLIN, 30) naturali, Alberto, cui biennio ante comitatum Löwenstein compara-⁴⁷ verat; sponsa Luccardis de Bolanden. Vide Kremer in Act. acad. Theod. Palat. I, 328 sqq. H. 31) ci-⁴⁸ vitas Markgröpingen praefecturae Ludwigslust. STÄL. 32) seniori, Alberto. Gröninga tum regii iuris ci-⁴⁹ tas, indicis provincialis Alberti curae demandata; cf. Heyd. Gr. v. Grön. p. 97 sq. H. 33) Weilder-⁵⁰ stadt praef. Leonberg, olim civitas imperii. STÄLIN. 34) Cf. Stälin Wirtemb. Geschichte III, 51. 35) Mons in confinio territorii Calwensis et Hohenbergensis super Nagaltam fluvium opportune situs; incolebant duae familiae, nobilium et dapiferorum de Waldeck. H. 36) scilicet de Hobenberg. STÄLIN. 37) A. 1263. Rudolfus comes de Tüwingen villae Sindelfingen ius libertatis ad instar Tübingensis civitatis contulerat: confirmat id rex Rudolfus 1274. Kal. Mart. Fossis a. iam 1268, cincta, nunc vero, contra suspectam Gotefridi comitis Böblingensis fidem moenium ex-⁵¹ aedificatio accelerata. H.

Febr. 2. 1285. post nativitatem Domini haec facta sunt: In purificatione de nocte marscalcus³⁸ captus fuit³⁹: et anno Domini 1311, 11. Kal. Iun. ante castrum Wirtenberg cum multis aliis occisus. Totam quadragesimam male habui. In hieme boves multi moriebantur usque. 10. Kal. Iun. grando Syndelphingae damnosa, et pestilentia facta buum, et mel carum. Iul. 13. Die Margaretha cives Lewinberch capti sunt a civibus de Grüningen⁴⁰. Anno 5

Ian. 6. 1286. multa damna post epiphaniae incendiis et rapinis facta sunt Eberhardo comiti Ian. 20. de Wirtenberch in omnibus bonis suis. Rex Rudolfus die Fabiani et Sebastiani curiam frequentem Augustae celebravit. Tunc infeodavit de novo comitem de Tirole de ducatu Carin- Febr. 22. thiae. In cathedra Petri rex reconciliavit in Ezzelingen Eberhardum comitem et suos de 41 Wirtenberche, et comitem Albertum et comites de Deche⁴¹ atque eorum complices. Rex 10 Sept. 1. curiam indixit Ulmae⁴². Ibi multa ordinavit. Idem post Egidii Ezzelingae a monachis et clericis annonam et vinum expressit. Cimiterium Núwertingen⁴⁴ obsessum fuit; sed man- Sept. 14. dato regis omnes recesserunt, qui post exaltationem crucis id destruxit⁴⁵. In crastino nati- Sept. 9. vitatis beatae Virginis villam Wile⁴⁶ in Scanbuch comes Eberhardus totaliter destruxit de Wirtinberch dictus Koche⁴⁷, et C. de Custertingen⁴⁸ et C. de Dizingen⁴⁹, et balistarii et 15 servi comitis de Helphenstane⁵⁰. Item 6 domus de horrea, foenum et annonam ac speltam 51 meam; et B. filiastri⁵¹ et C. servi mei annonam et foenum, et omnia utensilia nostra incen- Sept. 21. diis et rapinis destruxerunt. Rex delecto cimiterio Núwertingen ante Matthei apostoli, Sept. 23. vallavit civitatem Stucharten in crastino Mauriti cum magno exercitu^a. In secunda vespera Sept. 27. Cosmae et Damiani Dipoldus Berenchusen⁵² occisus fuit, et multi capti et equi plurimi 20 occisi prope Hedelphingen⁵³. Advocati nostri totam decimam nostram Sindelphingen in Oct. 23. annona huius anni acceperunt et consumpserunt usque Michaelis. In octava Galli episco- pus Moguntinus Stucharten cum magno comitatu venit in auxilium regis. Eodem die co- 54 mes Burchardus cum comite Friderico^b Balgingen^{c. 54} conflictum habuit, et multi capti et interfici fuerunt ex parte comitis B. et Alberti comitis de Hohinberch, qui tunc fuit Stuchar- 25 Nov. 11. ten. Tandem Martini festo rex recessit, muro eius civitatis delecto, aliisque munitionibus regi assignatis a comite de Wirtenberch⁵⁵. Postea hic Stucharten rursus muro vallavit; contra iuramentum et promissionem regi factam. Comes Albertus cum multis comitibus Nov. 13. in secunda vespera Bricii venit Sindelphingen; pauca ordinavit, statim rediit ad regem ver- Nov. 24. sus Ezzelingen. In vigilia Katrinae rex Rudolfus venit ad nuptias comitis Rudolfi Scerer 30 57 dicti⁵⁶. In crastino Spiram ivit ad cardinalem⁵⁷. Item comes Eberhardus Scerer nuptias

a) numerum hic quendam obscuris signis adnotasse videtur codex, quae Crusius vacillante calamo adumbrare conatus est, CCCIV forte aut CCCM. H. b) (de Zollern) 1. c) Schalginge 2. littera initiali obscura et incerta; balinge Haugius duce Minorita emendavit; cuius codex Parisiensis habet balinge, quod recepi.

38) de Wirtenberg, Ludovicus; 1287. d. 23. Mart. virtute insignis, a. 1280. vice Alberti comitis advo- 35 Ezzelingae testis citatur. H. 39) Quae sequuntur, ab alia manu posthac addita, clavis, cuius meminit breve Chron. vernac. apud Sattler, Gesch. d. Graf. v. Wirtenb. I, Beil. n. 2, produnt diem et annum. H. 40) Wirtenbergenses ab regiis. H. 41) fuerunt proprie duces, fortasse Hermannus et Conradus in charta apud Sattler Nr. 11. a. 1287. occurrentes. STÄLIN. 42) d. 6. et 7. Iul. Ulmae morabatur Rudolfus. H. Cf. Böhmeri nostri Regesta Rudolfi p. 132. 44) Nürtingen praefectura. STÄLIN. 45) Ius patronatus ecclesiae, cum parte oppidi a. 1254. ab Uracensibus militibus ad Wirtenbergenses devenerat. Aliam oppidi partem a. 1284. Berth. de Neuffen monachis Salemitanis vendiderat. Teccenses quoque participes. H. 46) Weil im Schönbuch praef. Böblingen. STÄLIN. 47) quem posterior aetas Illustrem cognominavit. H. 48) Kusterdingen praef. Leonberg. STÄLIN. 50) Helfenstein praefecturae Geislingen. STÄLIN. 51) filiaster i. q. gener. H. 52) Bernhausen praef. Stuttgart. ST. 53) Hedelfingen praefecturae Cannstadt. STÄLIN. — Dieboldus miles de Bernhusen, vir cum opibus tum catus in Sindelfingen; a. 1284. Rudolfus rex propter fidem et clara opera advocatiam ei coenobii Denckendorf oppignorat; a. 1282. mens. Dec. in curia Augustensi privilegium monasterii sancti Georgii editum, inter viros nobilitate et fide erga regem exi- 40 mios attestatur. Graves cum Wolframo de Bernhusen exercebat inimicitias, fratre aut cognato, qui Eberhardi partes sectabatur; cf. Sattler Grafeng. I, Beil. pag. 11. Sepultus in ecclesia oppidi Grötzingen a. Domini 1287. ut in Annalibus scribit 45 Crusius, quod noster corrigit. H. 54) Balingen praefectura. Rebstock (kurze Beschr. v. Wirtenb. p. 105) a. 1286. d. pentecost. in bello Hohenstauf- fensium (!), Hohenbergensium et Zolleranorum Balingam obsessam, captam et funditus eversam esse 50 refert, narratiunculas scil. plebeias secutus, quibus veri aliquid subesse videtur. H. 55) Pridie eius diei deditio erat facta. Munitiones quoque Wit- telingen et Remse assignatae quidem, non tamen traditae. H. 56) comitis Tubingensis, cum filia 55 comitis de Schäklingen. H. 57) Io. Bucamatium episcopum Tusculanum, legatum pontificium. H.

celebravit Vahingen⁵⁸ cum sponsa sua⁵⁹, in secunda vespera Cunradi episcopi Constantiensis multis praesentibus^a. Ante nativitatem Domini⁶⁰ rex Rudolfus venit Hohinberch⁶¹ et Rotwile. Ibidem festum natale celebravit. Comitem Albertum et comites de Zollere^b reconciliavit. Anno

- 5 1287. ^c Eberhardus et Rudolfus comites, filii Rudolfi dicti Schaeerer, terram ipsorum 1287. et hereditatem diviserunt in Túwingen Non. Maii inductione 15, a. 1287, praesentibus multis. Rudolfus nunc episcopus Constantiensis, in Buthelspach⁶² fuit, redeundo de concilio Mart. ex. Herbiplensi⁶³. Comes Fridericus iunior de Zolre captus fuit feria secunda post ascensionem Domini. Item marchio Hermannus antiquus de Baden et filii sui cum amicis eorum Mai. 19. 10 habentes plus quam sex milia armatorum tam equitantium quam peditum, cum Burcardo comite pugnaverunt prope castrum Altinstage⁶⁴, et multi ibi capti et interfecti sunt, in vigilia Chiliani^d. Sed⁶⁵ castrum Altinstage fractum^e fuit ante assumptionem violenter^f per illos 1287. de Buolo⁶⁶ et dominos castri⁶⁷. Eodem anno rex noster Rudolfus post festum sanctae Ren- sindis venit Ezzelingen cum exercitu, et violenter expugnavit Cannistat Brihe⁶⁸ et Berge, Jul. 15. 15 septem castra, et de iis^g igne destruxit statim castra. Deinde cum filio suo iuniore⁶⁹ ivit 69 versus Buothesbach et versus Giselingen⁷⁰. Ibidem moratus fuit in assumptione. Die as- Aug. 15. sumptionis Ebirhardus de Wirtinberche et Gothefridus de Bobelingen comites, habuerunt conflictum cum civibus in Ezzelingen prope Dúrinkan⁷¹. Et ibi multi occisi et capti fuerunt. Infra octavam assumptionis afflita sunt haec: villa Bondorffe, molendina Herrenberch, Aug. 22. 20 Affsteten⁷², Horwe prope Ezzelingen, Bliningen, Berchan^h⁷³ prope Ezzelingen, Bernehusen, Blatinhart⁷⁴, item castrum Rorinstage⁷⁵ et alia, rapinis incendiis caedibus per mar- 75 chionem de Baden, comitem Burcardum, palatinum Gozzonem, Ebirhardum et comitem de Vahingen. Die Bartholomaei Wilha⁷⁶ et Echtertingen⁷⁷. Rudolfus rex venit post Dionysii Aug. 24. Oct. 9. Ezzelingen, et stetit ibi usque post omnium sanctorum cum archiepiscopo Moguntino, de- Nov. 1. 25 structo castro Bliningen; et Ebirhardus de Wirtenberch et Gothefridus de Bebelingen comites castra eorum in Walhusen⁷⁸ Remeshe Withelingen et Rossecche in pace regi⁷⁸ praesentarunt⁷⁹. Annoⁱ 1287. die Galli fuit eclipsis, et rex Rudolphus Ezzelingen. Feria sexta post Martini erat capitulum in Ezzelingen, quia de Sindelphingen egressum, et duos Nov. 14. annos ablata ei fuit decima. Anno
- 30 1288. in die cathedrae Petri Rudolfus comes Scherer Malmishan⁸⁰ fuit vulneratus et Febr. 22. sui a Trutwino dicto Hemmelinch de Cuppingen⁸¹. Inter hunc Rudolfum et praepositum 81 Sindelfingensem facta fuit compositio Herrenbergae post conversionem Pauli^k. Item proxima die post translationem sancti Benedicti maxima tempestas vineas, agros, Jul. 12.

a) et Rudolfo rege addit 1. qui hinc pergit. b) Collere 2. v. infra a. 1293. c) numerum addidi. d) martyris addit H. deest 1. 2. e) traditum 2. f) deest 2. g) ita 1. atque igne castra destruxit 2. h) ita 2. berchen ed. i) haec praeter rerum ordinem alio loco afferit MS. Crusianum, a posteriore forsitan manu inserta. H. k) haec 2. in marg.

58) Vaihingen an der Enz, praefectura. STÄLIN. 59) Adelheida filia Chuonradi comitis Vaihingensis; cf. Stälin Wirtemb. Gesch. III, 711. 60) v. Stillfried et Märcker Hohenzell. Forschung. I, 132. 171. 61) Hohenberg praefecturae Spaichingen. STÄLIN. 62) Beutelsbach praefecturae Schorndorf. STÄLIN. 63) Naucleri Chron. fol. 238A.: affuit in ea con- vocacione praepos. ecclesiae sancti Martini in Sin- delingen, qui nomine capituli in expensis consumpsit 15 libras Hallensium. Verba videntur esse Chron. Sindelfing. H. Cf. Böhmer Regesta Rudolfi 1287. Mart. 16. 64) Altensteig civitas in praefectura Nagold. ST. 65) Causa litis, cui dirimenda Ru- dolfus rex a. 1288. d. 22. Apr. arbitros constituit (Sachs. Bad. Gesch. II, 25. 34.) ipsa videtur fuisse Altensteiga, nuptiarum forte iure a marchionibus vindicata. Albertus quidem marchio Badensis, a Gabelkovero sub a. 1295. e litteris citatus, rerum 55 Badensium scriptoribus ignotus adhuc, ipso nomine prodere videtur affinitatem quandam Badensium et comitum de Hohenberg. H. — Albertus marchio errore quodam niti videtur. STÄL. 66) Bulach praefecturae Calw. ST. 67) dominos castri, advo- catos intelligo de Altensteig, e nobilibus de Berneck, ministerialibus Burcardi. Hinc praefero Crusii lectionem. Castro potitus, porro in terram palatino rum marchio grassabatur. Nobiles de Waldeck et de Cuppingen socii hoc bello Badensium dicuntur in litteris Rud. citatis (vid. supra ann. 1284, infra a. 1288). H. 68) pars Cannstadiensis civitatis a sinistra Nicri; Berg villa ad civitatem pertinet. ST. 69) Rudolfo duce; cf. Pfister G. v. Schw. III, 69 sqq. 70) Geislingen praefectura. ST. 71) Ober- vel Unter-Türkheim praef. Cannstadt. ST. 72) Affstett praef. Herrenberg, Horw destructum prope Ruit praefecturae Stuttgart; Plieningen praef. Stuttgart. STÄLIN. 73) Berkheim praefect. Esslingen. ST. 74) Bernhausen; Plattenhardt praef. Stuttgart. ST. 75) olim dirutum. ST. 76) Weil im Schönbuch. 77) Echterdingen praef. Stuttgart. ST. 78) Wald- hausen praef. Welzheim, Rems seu Neckarrems praef. Waiblingen, Wittlingen praef. Urach, Roseck praef. Herrenberg. ST. 79) Cf. chartam d. 23. Oct. ap. Sattler Hist. Wirtemb. et Böhmer Regesta Rudolfi n. 936. 80) Malsheim praefect. Leonberg. ST. 81) Kuppeningen praef. Herrenberg. ST.

1288. homines, grandine et aqua destruxit: Ezzelingen, Butispach et villam in Wile⁸² prope Holzirringen penitus devastavit grandine. Item maximus timor fuit Sindelphingen ab illis
 83 de Bebelingen, a festo sancti Galli usque omnium sanctorum⁸³. Rex venit tunc Ezzelingen post omnium sanctorum, et post Martini inde recessit Hailprunnam. Deinde ivit versus Stephen⁸⁴ castrum suum et Gamundiam⁸⁵ ad nuptias Alberti comitis et mar- 5
 Nov. 23. chionis de Burgo⁸⁶ festo Clementis papae. Et ibidem in crastino Clementis in Gamundia
 Nov. 24. multa circa dominos ordinavit. Anno
1289. post annunciationem rex venit Ezzelingen. Subito inde recessit. Multa facta
 Mart. 25. sunt isto anno per desponsationes in castro Achalme. Anno.
1290. 1290. rex curiam magnam habuit in Erphurthe; plus quam 70 castra destruxit, et 10
 Mai. 11. plus quam 111^a personas decollavit⁸⁷. Inde reversus est ad nos. Ante ascensionem Domini
 88 in civitate Brage in Boemia obiit dux Sueviae, filius Rudolfi regis de Habesburch⁸⁸. Post
 Iacobi Rudolfus comes, advocatus noster in Sindelphingen, omnia bona et redditus ville
 Sindelphingen praepositi et capituli totaliter accepit. Et canonici fugerunt propter minas
 comitis, et paupertatem^{b. 89}, et propter stultitiam et paupertatem comitis. Rex Rudolfus 15
 Erfordia venit post Martini in Nurinberch; ubi convocatis civitatibus, exegit maximam
 pecuniam, quam post natale Domini accepit. Anno
1291. 1291. Rudolphus rex circa purificationem fuit in Constantia; deinde rex et regina con-
 Febr. 2. Febr. 22. venerunt Winterthure ante cathedram Petri, deinde iverunt versus Baden, munitiones
 regis. Et tunc reliquit reginam Rinvelden, ubi regalia regni servata sunt. Deinde Argen- 20
 Apr. 6. tinam venit. Deinde versus Spiram venit post octavam annunciationis sanctae Mariae die 5.
 Isto anno, mense Marcio et Aprili, exustae sunt civitates Vahingen et Grúning. In vigilia
 90 Rensindis rex Rudolfus venit ad civitatem Spiram, et regina et filii uxor⁹⁰, soror regis
 Boemi, et dux Ludvicus de Bawaria, et multi alii barones cum eo venerunt; et die Rensin-
 Jul. 15. dis obiit, et die crastina gloriose et honorifice sepultus fuit in monasterio sancte Marie, 25
 apud sepulchra regum aliorum, prope sepulchrum regis Philippi. Rege mortuo episcopus
 H. c Spirensis venit de exilio Franciae, quo^d 5 annis⁹¹ fuit in exilium missus per praedictum
 Rudolfum regem; statim castra et munitiones per regem ablatas sibi et ecclesiae Spirensi
 recuperavit violenter. Isto etiam anno comes Gothefridus de Bóbelingen in messe anno- 30
 nam totam in Darmishan⁹², circa 200 maltra accepit. Et similiter accepit annonam totam 30
 93 in Wile⁹³ Glemisgowe praeposito et capitulo Sindelphingensi. Item in autumno Walhen⁹⁴
 Aug. 15. Hesso marchio accepit vinum canonicis in Sindelphingen. Praedicto anno post assumptio-
 nem comes Uolricus de Wirtinberch⁹⁵ cum multis comitibus et cum magno exercitu equi-
 tum et peditum dominari coepit ascendendo Birtinloe⁹⁶ versus Rothinburch et Hagirloe⁹⁷
 civitates, et villas et vineas omnes circa vias igne cremavit. De novo etiam castrum dictum 35
 Odinburch⁹⁸ prope Túwingen reaedificavit comes Gothefridus de Túwingen et comes Eber-
 99 hardus. Haec facta sunt usque Bartholomaei. Reversus vero comes⁹⁹ et sui adversus
 Wirtinberg, castra in Wabelingen¹, in Berge, in Andresbach destruxerunt. Facta sunt haec
 Sept. 1. a festo assumptionis usque Egidii confessoris. Eodem anno post Nicolai comes Albertus
 Dec. 6. et comes Ulricus de Wirtinberch liberos suos copulaverunt in civitate Grieningen. Nuptiae 40
 factae sunt 15. Kalendas Ianuarii in civitate prope Túwingen Rotinburch solenniter, mul-
 tis praesentibus^e. Anno
- a) numerus deest 1. b) haec desunt 1. c) Heinricus; ita et Gabelkover, vocabatur Fridericus. STÄLIN. d) ita
 emendavi; quod ed. e) haec desunt 1.
- 82) Weil im Schönbuch prope Holzgerlingen. ST. 83) Sindelphingen, comitum Tubingensium Schae-
 riorum, Böblingen Gotefridi oppidum. H. 84) Ho-
 henstaufen. ST. 85) Gmünd. ST. 86) Alberti
 filia Margaretha puella Henrico impuberi adhuc
 marchionis Henrici nepoti nupta; cf. de Raiser.
 Guntia p. 42 sqq. H. 87) Cf. Chron. S. Petrin.
 Erfordens. Gerbert Cod. epist. Rudolfi (fasti Ru-
 dolfini) p. CLVII sq. H. 88) Cf. Kopp K. Rudolf
 I, 23. Ann. 4. 89) suam scilicet. 90) Rudolfi
 a. 1290. defuncti, mater Iohannis Parricidae. H.
 91) Cf. Remling Geschichte der Bischöfe von Speier.
 STÄLIN. 92) Darmsheim, villa in ditione Gote-
 fridi sita, Wile, comitis de Asperg, sub tutela eius
- 93) Weil, vulgo Weil im Dorf, in 45
 Glemsgau, praef. Leonberg. ST. 94) Walheim
 ad Nicrum praef. Besigheim. 95) Cf. Cl. Haugii
 notam pag. 46. 47. 96) locus copiis colligendis
 commodus et usitatus, aequa ut Gunzenh. prope
 Augustam Vindelicorum; cf. Stälin Wirtemberg. 50
 Geschichte III, 74. olim Birhtinle. Mone Zeitschr.
 III, 121. STÄLIN. 97) Haigerloch principatus
 Hohenzollern. ST. 98) Odinburch, in monte Spitz-
 berg nuncupato, Hohenbergensium territorio im-
 minente. H. Cf. Stälin Wirtemb. Gesch. III, 75. 55
 99) Albertus. H. 1) Waiblingen, Berg, Endersbach
 praef. Waiblingen. ST.

1292. annona erat satis cara. Kalendis April. praedones de Ondingen² 7 suspensi² sunt et duo truncati pedibus. In quadragesima castrum Cersi³ destruxerunt cives de Ezze- Febr. 19. lingen et Ulricus comes de Wirtinberch suffodiendo in 10 diebus. Isto anno in vigilia Mart. 29. annunciationis sanctae Mariae Albertus iuvenis comes de Hohinberch et Burcardus comes, Mart. 24. ministeriales et civitates eorum, Túwingen ante civitatem domus et horrea et Lustenowe⁴ villam incendiis et rapinis offenderunt cum multis armatis. Isto anno post pascha, Ruodol- Apr. 6. fus episcopus Constanciensis de sua militia et de suo exercitu prope civitatem Winterthur amisit multos⁵. Item dux Austriae post pascha venit ad terram istam et a civitate Grúnin- 5 gen⁶ die Vitalis martyris versus Francinfurt ad curiam ad eligendum regem ivit cum magno Apr. 28. comitatu; et ibi elegerunt in regem Adolfum comitem de Nazzo. Isto anno dux Cunradus de Decke⁷ ante Walpurgis obiit; et tunc etiam obiit comes de Spicinberch⁸, qui in militia Mai. 1. occisus fuit. Isto anno venit praedictus rex Hagenoam, et Albertus dux Austriae cum multo dominatu post Andreeae, deinde iverunt versus Basileam^a, et ibi stetit per festos dies nativi- Nov. 30. tatis Domini rex cum multis baronibus. Cives 10. Kalend. Ian. in Wile civitate⁹ vulnerati, Dec. 23. 15 occisi, capti fuerunt ad mandatum regis. Anno

1293. post Agnetis regina venit Achalme et ibi stetit, et haec facta sunt postea: Rex Ian. 21. venit Ezzelingen post Mattheiae apostoli, et congregati fuerunt tunc omnes barones terrae, Febr. 24. et etiam tunc omnes pacem iuraverunt, praeter comitem de Wirtinberch; deinde versus Halle et Rothinburg cum multis dominis, deinde Spiram venit ante Gertrudis; ibi diu stetit. Mart. 17. Deinde reversus Achalme in coena Domini, deinde Ura, deinde Erbipolin. Anno praedicto Mart. 26. comes Gothefridus de Túwingen emit pro^b comite Eberhardo de Túwingen Wile¹⁰ Althorfe^c 10 et alia. Isto anno Ambrosii obiit Ruodolfus episcopus Constanciensis Thurego, sepultus in Apr. 4. Constancia. Isto anno Adolphus nunc rex et¹¹ regina fuerunt ad nuptias in Winsperch 2. Non. Iulii. Idem rex ante nativitatem sanctae Mariae virginis cum exercitu venit et cum Sept. 8. multis baronibus ad civitatem dictam Bisinze episcopatum, et versus Colmaren^d civitatem, ipsam obsidendo et totam Alsatiam circa et circa destruendo. Tempestas 5. Kal. Augusti maxima fuit in diversis locis cum vento et grandine, circa Neccarum Renum et Danubium, nocens arboribus pomariorum et sylvarum, annonae et domibus. Item comes Uolricus de Wirtinberch ante Galli magnum festum habuit Wabelingen civitate. Item isto comes de Oct. 16. Wirtinberch ante festum sancti Martini cum multis armatis totam terram comitis Friderici de Zollere^e devastavit. Anno

1294. per festa nativitatis Domini regina fuit Achalme, veniendo de Alsatia et de 1293. Ortinberch in vigilia Domini, postea in circumcione Domini fuit regina Stuchart vel Wir- Dec. 24. tinberch ad baptismem filiae comitis Uolrici. Isto anno post epiphaniam Domini comes et Ian. 1. comitissa de Wirtinberch, dux¹² et multi barones ad regem Adinolfum Oppinaue venerunt, Ian. 6. ibique steterunt.

a) vox suppleta a H. b) a 2. est idem. c) althorfe 2. d) ita 1. Colmaram 2. e) ita 1. Colere 2.

2) Ehningen, Böblingensis praefecturae vicus. Tractus terrae latrociniis infestus (supra a. 1284.) 40 et saeculo insequenti nobilium seditionibus famosus. Cives adeo Wilae, civitatis vicinae, violatae pacis publicae reos factos, quae sub finem h. a. notantur, suspicionem movent. H. 3) Kersch, destructum infra Deizisau villam, auf dem Bügel. Steinb. II, 192. H. 45 4) Lustenau praef. Tübingen. ST. 5) per Hugo- nem de Werdenberg, Alberti ducis capitaneum. Tschudi I, 209. d. 13. Apr. cf. Pfist. III, 98 sqq. H. 6) Cf. Heyd G. von Markgröningen p. 8 not. H. 7) Crus. Ann. Paraleip. c. 4. e missali monasterii 50 Owen: sub anno Domini 1292. obiit venerabilis

domnus Conradus dux de Tecke, electus in regem, 6. Non. Maii. H. Cf. tamen Böhmer Regesta 1292. Mai. 5. Electio regia primo in diem 2. Maii con- stituta fuit. 8) arce super Filsau amnem sita, de qua a Rudolfo erat depulsus. Gabelkover in coenobio quodam Alsatiae sepultum refert, ubi haec monumento inscripta legantur: *Anno Dom. MCCXCVI* (leg. XCIII) 5. Kal. Septemb. obiit per vim famosus Eberhard comes de Sp. et generosus — vici cum verbis multis armis et acerbis etc. H. 9) Weil die Stadt praef. Leonberg. ST. 10) Weil im Schönbuch, Altdorf praef. Böblingen. ST. 11) Ima- gina. 12) de Tekke. STÄLIN.

ANNALES WEINGARTENSES WELFICI.

Habentur in codice Weingartensi membranaceo saeculi XII. exeuntis ad calcem Anonymi scriptoris de Welfis, quocum inde in codices alios transcripti sunt, Augiensem scilicet saeculo XIV. in charta exaratum qui hodie in bibliotheca Magni Ducis Badensis Carlsruhana adservatur, Augustanum saeculi XV.⁵ et Peutingerianum saeculo XVI. ineunte scriptum, quem in Museo Britannico inter Harleianos numero 3668 signatum aequa evolvi. Primus Anonymum Leibnitius ex codice Augustano protulit Scriptorum Brunsvicensium Tom. I. p. 792, 793, quem anno 1784. secutus Gerardus Hess librum ad fidem codicis Weingartensis Tomo Monumentorum Guelficorum in 4° edidit. Iam vero quum annales pro parte Anonymi habendi non sint, eos ad fidem codicis Weingartensis hodie in bibliotheca publica Fuldense adservati denuo et non sine fructu recognitos hoc loco proponimus, annotationibus nonnullis Hessio debitiss eius nomine signatis.

Annales uno calamo exarali, ex adnotationibus librorum Weingartensium quos inter et Ottonis Frisingensis chronicon fuerit, collecti et inde ab anno 1167. rebus aequales fuisse videntur.

Anno dominice incarnationis 1101. Welfo dux senior iter Hierosolitanum aggressus est in Kalendis Aprilis.

¹ Anno dominice incarnationis 1109. 4. Idus Ianuarii prelum iuxta Idungesheim¹ inter duos comites, Roudolfum videlicet comitem Bregantinum et Hartmannum comitem de Kilicperch, conmissum est, cesis ex utraque parte plurimis. Cruenta tandem victoria Hartmanno cessit. Cecidit in eo conflictu Waltherus comes² et alii conplures.

Anno dominice incarnationis 1111. expeditio Romam facta est per Heinricum V, in qua Paschalis papa captivatur.

Anno 1123. translatio sancti Counradi facta est 6. Kal. Decembris.

Anno 1123. Heinricus dux iunior, qui postea in Saxonia humatus est, arma accepit.

³ Anno 1124. inceptum est monasterium sancti Martini Winigartin³.

Anno 1127. Heinricus dux senior cum coniuge sua Wulfildi, quae 16 tantum dies supervixit, obiit.

Anno 1135. Heinricus dux, filius Heinrici, postea Bawariae et Saxonie dux, in penteston baptizatus est. Quo et in anno pater eius in secunda expeditione Lotharii imperatoris, saceri sui, per Italiam in Apuliam mille ducentas loricas duxit.

1) An Ittingen ad Thuram? 2) filius Manegoldi comitis de Veringen, principalis fundatoris monasterii Isnensis in Algoia. Cuius pater Wolfradus comes anno 1042. prima iecerat ecclesiae illius fundamenta. Porro hic patrem habuit itidem Wolf-

hardum comitem, qui anno 972. diplomati Ottonis I. subscripsit. HESS. 3) Nempe novum hoc anno coeptum est ab Heinrico Nigro duce Bavariae, filio Guelfonis IV. HESS.

Anno 1139. Heinricus dux, qui in Saxonia humatus est, obiit.

Anno 1140. Welfo dux Leopaldum ducem Bawariae in Idibus Augusti pugna iuxta castrum Valeium aggressus vicit. Ipse vero in eodem anno in festo sancti Thome a rege Counrado apud Winisperch devictus est. ^{Otto Fris. 7, 25.}

⁵ Anno 1147. iter illud Ierosolimitanum sub Counrado rege nostro et Loudewico rege Francorum factum est.

Anno 1150. Welfo apud Flochperch cum principibus et militibus regis Counradi conflictum habens, devictus est.

Anno 1152. Fridericus regni gubernacula suscepit.

¹⁰ Anno 1153. divorcium factum est Constantiae inter Fridericum⁴ et Adilam, filiam Diopaldi marchionis.

Anno 1154. Fridericus expeditionem Romanam aggressus est, in qua imperiali benedictione ab Adriano papa sublimatur, in festo sancti Michahelis recedens, et post annum in eodem tempore revertens.

¹⁵ Anno 1157, regni vero Friderici sexto, nix magna et frigus insolitus circa passionem Domini inhorruit. Quod mortalitas hominum ad tempus, et exutio^a maxima per totam estatem subsecuta est. Porro in ipsa die Kalendarum Iulii tanta severitas grandinis tantaque concussio ventorum invaluit, ut segetes circumquaque consumeret, robustiores arbores radicibus evelleret, in Altorfensi quoque cenobio campanas omnes usque ad duas de mino-²⁰ribus frustatim^b confringeret, edifica^c etiam castrorumque munitiones humo prosterneret.

Anno 1158. Fridericus imperator secundo expeditionem in Italiam in pentecoste movit propter rebelles Mediolanenses; set quia ex levi eos vincere nequiverat, principes qui relieti fuerant, sequenti anno subsequuntur, Heinricus videlicet dux Bawariorum et Saxonum circa pentecosten in mille ducentis^d loricis, Welfo vero circa festum sancti Michahelis in trecentis loricis Deuthonicorum, anno videlicet 1159.

Sequenti^e anno, id est 1160, dux Heinricus rediit ab expeditione^f.

Anno 1162. in festo sancti Clementis discidium factum est inter Heinricum ducem et ^{ibid. 7, 33.} uxorem suam Clementiam, filiam Counradi ducis⁵, Constantie. ⁵

Anno 1166. devastacio Boemiorum sub ducatu Friderici ducis, filii Counradi regis, in partibus istis facta est.

Anno 1167. Guelfo secundo Ierosolimitanum iter persolvit; filiusque eius Guelfo eodem anno defunctus est.

Anno 1172. Heinricus dux Bawariorum et Saxonum Hierosolimitanum iter aggressus est circa purificationem sancte Marie.

³⁵ Anno 1174. Fridericus imperator tertio expeditionem in Italiam movit circa festum sancti Mathei, et in sequentis pasche vigilia conflictum cum Italics habuit apud Alexandriam.

Anno 1176. in diebus rogationum feria quarta fuga miserabilis et devastacio in partibus istis facta est, episcopo Coloniensi et comite Flandriae cum aliis quam pluribus hic transeuntibus ab imperatore in Italiam evocatis.

Anno 1177. unio aecclesiae sub Alexandro papa redditum est.

Anno 1180. infra festum sancti Galli et sancti Martini Fridericus imperator habita curia Herphurt⁶ Heinricum ducem Saxonum et Bawariorum duobus annis bellis attritum, exilio proscriptio dampnavit.

⁴⁵ Anno 1182. indict. 1, 2. Idus Novembbris dedicatum est monasterium novum sancti Martini Winigartin a venerabili Bertholdo Constantiensi episcopo.

Anno 1184. filii imperatoris Friderici, scilicet Heinricus rex et Fridericus dux Swevorum, in pentecostes Mogontie arma sumpserunt. Eodem anno in Augusto imperator sine armis Italiam ingressus est, et a Veronensibus et Mediolanensibus cum maximo honore susceptus. Sequenti dehinc anno

1185.^g Heinricus dux Saxonum, post festum sancti Michahelis de Anglia reversus est.

a) exutio c. b) frustratim c. c) edifica c. d) ^{tis} II c. e) tota nota anni 1160. manu posteriori saec. XII. addita est 1. f) episcopo 1'. g) numerum inserui.

55 4) imperatorem. 5) Zeringensis. H. 6) Erfurt.

Anno 1181. Welfo dux illustrissimus Winigartensi coenobio duas curias hereditario a se iure possessas contradidit, Berge videlicet et Willare⁷ cum omnibus appenditiis suis, et omni utilitatis proventu qui exinde provenerit, pratis et nemoribus, pascuis, molendinis, aquis aquarumque decursibus; et insuper beneficia, quibus vasalli sui inbeneficiati erant ea conditione dedit, ut ipsi isdem beneficiis dum vivunt, utantur, successores vero eorum nisi secundum velle abbatis et fratum de his nichil hereditabunt. Acta sunt hec Idus Augusti regnante Friderico imperatore serenissimo in villa que dicitur Mammingen^a, testibus quam pluribus astantibus^b.

a) manningen c. b) sequitur in codicibus 1. 1°. recensio reliquiarum in capella sanctae Mariae in altaribus principalis dexteræ et sinistre partis ad servatarum et pagina versa Vita Counradi episcopi. 10

7) Villae horae unius spatio Vinea distant. HESS.
